

Ελληνική Λαϊκή Τέχνη:

Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

ΤΟΜΟΣ Α΄

Επιμέλεια:

Μ. Γ. Βαρβούνης - Ν. Μαχά-Μπιζούμη - Αλ. Γ. Καπανιάρης

Ελληνική Δημοκρατία
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

ΔΑΠΑΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ/ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ
στο πλαίσιο συνδιοργάνωσης του συνεδρίου

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Ελληνική Λαϊκή Τέχνη:

Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE
SCHOOL OF CLASSICS AND HUMANITIES
DEPARTMENT OF HISTORY AND ETHNOLOGY
LABORATORY OF FOLKLORE AND SOCIAL ANTHROPOLOGY
11 – Studies in Folklore and Social Anthropology – 11

Greek Folk Art:

Older themes with modern approaches

Editors:

M. G. Varvounis - N. Macha-Bizoumi - Al. G. Kapaniaris

VOLUME I

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
11 – Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – 11

Ελληνική Λαϊκή Τέχνη:

Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

Επιμέλεια:

Μ. Γ. Βαρβούνης - Ν. Μαχά-Μπιζούμη - Αλ. Γ. Καπανιάρης

ΤΟΜΟΣ Α'

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΙΔΙΟΜΕΛΟΝ

Τίτλος: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ:
Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

Copyright: ©

Διάθεση - Διανομή: Βιβλιοπωλείο «Ο Λύχνος»,
Κ. Καρτάλη 160, τ.κ. 38221, τηλ. & fax: 2421032916

Τόπος και χρονολογία έκδοσης: Βόλος 2021

ISBN: 978-618-85707-0-2
ISBN SET: 978-618-84595-9-5

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Αποστολία Παλάσκα
Σχεδίαση – Εκτύπωση: Γραφικές Τέχνες «ΠΑΛΜΟΣ»

Φωτογραφία εξωφύλλου: Τμήμα πρόσωσης χρωματιστής κασέλας από τη Ζαγορά, διαστάσεις όλης της επιφάνειας 55X114 εκ., Βόλος, Συλλογή Λαογραφικού Κέντρου Κίτσου Μακρή (Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Θεσσαλίας)

Στις μελέτες του τόμου ακολουθήθηκε το ορθογραφικό και βιβλιογραφικό σύστημα που επέλεξε ο/η κάθε συγγραφέας.

*Αφιέρωμα στη μνήμη
του Λαογράφου Κίτσου Μακρή
(1917-1988)*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

Χαιρετισμός του Σεβασμιοτάτου Μητροπολίτη Δημητριάδος & Αλμυρού και Προέδρου του φορέα πολιτισμού «Μαγνήτων Κιβωτός»	15
Χαιρετισμός της Αντιπεριφερειάρχη Μαγνησίας & Σποράδων Δωροθέας Κολυνδρίνη	17
Χαιρετισμός του Ομότιμου Καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή	19

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	21
--	----

A

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

.....	63
Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου, <i>Παραδοσιακές λαϊκές τέχνες στον ελλαδικό χώρο. Άνθρωποι και επαγγέλματα. Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον</i>	65

B

Ο ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

.....	155
Ευριδίκη Αντζουλάτου-Ρετσιλά, <i>Τα έργα της χειροτεχνίας ως εργαλεία πολιτιστικής διπλωματίας και όχι μόνον</i>	157
Ευφροσύνη Ριζοπούλου-Ηγουμενίδου, <i>Το πλοίο στην Κύπρο: από την ιστορική πραγματικότητα στη λαϊκή τέχνη</i>	167
Βασιλική Κράββα, <i>Όταν η λαϊκή τέχνη και η παράδοση συνομιλούν με την αρχαιότητα και το Βυζάντιο: στοχασμοί με αφορμή τη ζωγραφική του Νίκου Εγγονόπουλου</i>	189
Νίκος Τσούκας, <i>Η διάσωση, προβολή και προσπάθεια διαφύλαξης της λαϊκής ψηλορείτικης παράδοσης μέσα από το έργο του Κώστα Λιάπη</i> ...	203

Γ

ΛΑΪΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ: ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ, ΤΕΧΝΙΤΕΣ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Γ.Ι

ΛΙΘΟΓΛΥΠΤΙΚΗ - ΛΑΪΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

.....	233
Ευαγγελία Ράπτου, <i>Η τέχνη της λιθοτεχνίας στην Ελασσόνα. Το παράδειγμα του λιθογλύπτη Αθανασίου Σανίδα</i>	235
Ζωή Γοδόση, <i>Ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα στις τοιχογραφίες των κτηρίων παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στον ελλαδικό χώρο κατά τον 18ο και 19ο αιώνα</i>	259
Ζωή Γοδόση – Θεοχάρης Τσάμπουρας, <i>Μια κοινωνία σε αλλαγή: ζωγράφοι στην Εράτυνα (18ος - αρχές 20ού αιώνα)</i>	283
Στέφανος Τσιόδουλος, <i>Απεικονίσεις ρολογιών στη ζωγραφική των αρχοντικών του 18ου και του 19ου αιώνα</i>	305
Κατερίνα Σχοινά, <i>Ζωγραφική με το στόμα και το πόδι (ΖΩ.Σ.Π.) ως σύγχρονη λαϊκή τέχνη</i>	321

Γ. ΙΙ

ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗ – ΣΑΜΑΡΟΠΟΙΑ – ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ

.....	351
Christine Lansdale Willis, <i>The Legacy of Byzantine Ceramic Art and how it inspired Folk Art in Greece</i>	353
Μανόλης Γ. Βαρβούνης, <i>Η σαμιακή αγγειοπλαστική μεταξύ παράδοσης και νεωτερισμού: το εργαστήριο της οικογένειας Κληρονόμου στους Κουμαραδαίους της Σάμου</i>	365
Αλέκος Φλωράκης, <i>Ο τελευταίος σαράτης της Γουμένισσας. Ένα παράδειγμα εθνογραφικής Τεχνολογίας</i>	381
Μαρία Κτωρή, <i>Η κυπριακή παραδοσιακή ναυπηγική στις Εικαστικές Τέχνες: μεθοδολογικές προσεγγίσεις και προβληματισμοί</i>	411

Γ. ΙΙΙ

ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΠΟΙΑ – ΥΦΑΝΤΙΚΗ – ΚΕΝΤΗΤΙΚΗ

.....	445
Πετρούλα Χατζηττοφή, <i>Σύγχρονες θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο νεότερο υλικό πολιτισμό: Το παράδειγμα του κοσμήματος στην Κύπρο (19ος-20ός αιώνας)</i>	447
Αριστείδης Γκαλέτσης, <i>Μακεδονικά παραδοσιακά υφαντά οικιακής διακόσμησης του Δρυμού Θεσσαλονίκης</i>	485

- Άρης Μπαζμαδέλης, *Συμβολή της ταπητουργίας στην ιστορία, τον πολιτισμό και την οικονομία της ευρύτερης περιοχής της Ουρανούπολης Χαλκιδικής: ζεύγος S. & J. Loch* 505
- Αναστασία Α. Φλωράκη, *Το κέντημα «φιλέ» στην Τήνο. Κοινωνικές και τεχνολογικές παράμετροι μιας γυναικείας χειροτεχνίας* 535

Γ. IV

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΝΔΥΜΑ

- 563
- Βάλτερ Πούχνερ, *Οι κοινωνικές διαστάσεις της παραδοσιακής ενδυμασίας. Η σημειωτική της οπτικής πληροφόρησης για την κοινωνική και προσωπική ταυτότητα* 565
- Annette B. Fromm, *The T-Shirt, the 21st Century Folk Costume* 577
- Ελένη Παπαθωμά, *«Αναφορά στην παράδοση»: Η αξιοποίηση της λαϊκής τέχνης στην ελληνική μόδα της περιόδου 1960-1980 και η περίπτωση της σχεδιάστριας Ρούλας Σιάθη* 591
- Νάντια Μαχά-Μπιζούμη, *Η άνθιση της χειροτεχνίας στην εποχή του Covid -19. Χειροποίητες μάσκες από προικιάρικα ασπρόρουχα* 625

Γ. V

ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

- 643
- Αρχοντία – Δανάη Σταύρου, *Η διδασκαλία Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών & η Διατήρηση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς: Εφαρμογή της Μεθόδου ΑΑΑΑ* 645
- Μιχάλης Ράντος – Δημήτρης Γουλιμάρης – Ζωή Μάργαρη, *Το αποκριάτικο εθιμικό δρώμενο «Σειμένηδες και Πιτεράδες»: Λαϊκός πολιτισμός, ταυτότητα και ανανοηματοδότηση της παράδοσης* 669
- Αντώνης Βερβέρης – Στέφανος Φευγαλάς, *Το ύφος ως στοιχείο του λαϊκού μουσικού πολιτισμού. Η περίπτωση των σαντουριέρηδων της Λέσβου* 689
- Αναστάσιος Ι. Κυριακίδης, *Η «τοαμιούντα» στην παραδοσιακή κοινωνία των Αρβανιτών της Άνδρου. Τραγούδια και μουσικές* 705
- Gordana Blagojevic, *Ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί και ζητήματα πολιτισμικής ταυτότητας στη διασπορά: οι Έλληνες στη Σερβία* 725
- Ρενάτα Δαλιανούδη, *Από το folk στο post-folk. Πολιτισμική μετάβαση ή μια νέα ανάγνωση του παραδοσιακού;* 735

ΤΟΜΟΣ Β'

Δ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

.....	15
π. Σπυρίδων Κωνσταντής, Η χρήση των σύγχρονων λαϊκών θρησκευτικών καλλιτεχνικών δημιουργιών υπό το πρίσμα της Λειτουργικής και Τελετουργικής	17
Γεώργιος Ι. Στούκης, <i>Το εργαστήριο εκκλησιαστικής χρυσοκεντητικής της Ι. Μονής Γενεθλίου της Θεοτόκου-Πελαγίας (20ός-21ος αιώνας)</i>	27
Αναγνώστης Ευαγγ. Παπακυπαρίσσης, <i>‘Ο Καιρός του Χρόνου’, ένα θέμα λαϊκής θρησκευτικής ζωγραφικής (17ου-18ου αι.) σε τοιχογραφίες εκκλησιών της Θεσσαλίας</i>	41

Ε

ΕΝΤΕΧΝΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

.....	57
Μυροφόρα Ευσταθιάδου, <i>«Κατίγκω Καλευρά»: η λαϊκή ποίηση ως διέξοδος σε προσωπικά και συλλογικά αδιέξοδα</i>	59
Μαρία Προκοπίδου, <i>Η θρησκευτικότητα των Ελλήνων του Πόντου μέσα από τα ποντιακά δημοτικά τραγούδια και δίστιχα</i>	77
Γιώργος Κούζας, <i>Ο «πύργος» της οδού Θήρας στα Πατήσια. Μια περιπτωσιολογική μελέτη για την κυκλοφορία και την κοινωνική σημασία των θεωριών συνωμοσίας στη σύγχρονη πόλη</i>	109
Γεώργιος Πασιόπουλος και Γιώργος Κατσαδώρος, <i>Το μουσικό κίνημα της Low bar και οι επιρροές του στην περιοχή του Περάματος. Πορίσματα μιας εκπαιδευτικής έρευνας</i>	145

ΣΤ

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΦΑΝΣΕΩΝ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ /
ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

.....	167
Θανάσης Β. Κούγκουλος, <i>«Εξωγραφίσθη στανικώς»: ο θρύλος της προσωπογραφίας ενός ληστή στην πεζογραφία του Χριστόφορου Μηλιώνη</i>	169
Χριστίνα Λούρη, <i>«Ο Θεόφιλος Χατζημιχαήλ» του Ανδρέα Εμπειρικού:</i>	

«Το ρήμα κρουσταλλώθηκε και φέγγει» για τη διαμόρφωση της ελληνικότητας	189
Νίκος Πουλάκης, <i>Μουσικοχορευτικές επιτελέσεις στον ελληνικό κινηματογράφο: Παραδοσιακές, λαϊκές και έντεχνες εκφράσεις</i>	201
Χρύσα Μάντακα, <i>Εικαστική γλώσσα και λαϊκή τέχνη στη θεατρική ενδυματολογία</i>	215

Z

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

.....	235
Τίνα Γκουρβέλου, <i>επιστημονική θεμελίωση της Λαογραφίας και το Λαογραφικό Μουσείο στο Νέο Ελληνικό Κράτος ως μέσο για τη διάσωση της λαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως καταγράφεται στο έργο του φιλολόγου, λαογράφου, λογοτέχνη και δημοσιογράφου Κώστα Μαρίνη (1899-1968)</i>	237
Βασιλική Χρυσανθοπούλου, <i>Από την Ανατολική Ρωμυλία στο Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο του ΕΚΠΑ: Η περίπτωση της συλλογής Δήμου-Φωτιάδου, μεταξύ επικοινωνιακής και πολιτισμικής μνήμης</i>	257
Εύη-Μαρία Πιτσιάβα, <i>Λαϊκός πολιτισμός σε Ελληνο-Αμερικάνικα μουσεία</i>	285
Αλεξάνδρα Μπολότη, <i>Διερευνώντας τον ρόλο της συντήρησης στη διάσωση και ανάδειξη του λαϊκού πολιτισμού: Η περίπτωση της έκθεσης του ΜΕΛΤ «Ανθρωποι και εργαλεία. Όψεις της εργασίας στην προβιομηχανική εποχή»</i>	309
Ελευθερία Σταυριανού, <i>«Η Παράδοση δε μυρίζει ναφθαλίνη, πλάθεται σαν πλαστελίνη»: Εκπαιδευτικός Φάκελος για το Λαογραφικό Μουσείο του Λυκείου Ελληνίδων Ρόδου «Εργάνη Αθηνά»</i>	327
Μαρία Γ. Βενιζελέα, <i>«Διά χειρός Κουρτζή». Με αφορμή μια έκθεση</i>	353

H

H ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

.....	367
Αικατερίνη Σ. Μάρκου, <i>Πολιτιστικός τουρισμός και λαϊκή τέχνη: μια αμφίδρομη δυναμική σχέση</i>	369
Αναστασία Χάματσου, <i>Συντήρηση και ανάδειξη παραδοσιακών τεχνών</i>	

μέσα από προγράμματα πολιτιστικής εκπαίδευσης και βιωματικού τουρισμού:
η περίπτωση του Οικομνησίου Μαραθάσας (Τρόδος, Κύπρος) 385

Θ

**ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ, ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ,
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ**

..... 399

Μαριεύη Μαστοράκη, *Από το νήμα... στο vector:
Το σεμεδάκι και το κέντημα στις γραφιστικές εφαρμογές* 401

Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης, *Τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης στο πεδίο
της Ψηφιακής Λαογραφίας: Το νέο κοινωνικό δίκτυο PLUGGY
και ο λαϊκός ζωγράφος Νικόλαος Α. Χριστόπουλος* 423

Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης – Χριστίνα-Μαρία Λαγογιάννη, *Ψηφιακές
εκπαιδευτικές αφηγήσεις (digital storytelling): Η περίπτωση
της φορεσιάς του Πύργου Ηλείας με τη χρήση playmobil* 437

Μαρία Τρυπιάννη, *Ψηφιακά εργαλεία και ελληνικές τοπικές
ενδυμασίες. Το παράδειγμα των ενδυμασιών της Έδεσσας
και της Νάουσας (μέσα 19ου–αρχές 20ού αι.)* 463

Δάφνη Κυριάκη-Μάνεση – Μάρκος Δενδρινός – Αλεξάνδρα Τράντα,
Το θέμα του φοίνικα στην ελληνική τέχνη: Δημιουργία μιας οντολογίας 479

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ευφροσύνη Ριζοπούλου-Ηγουμενίδου, *Σχόλια για τα συμπεράσματα
του Συνεδρίου* 489

Γ. V

ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

Greek Traditional Dances and Issues of Cultural Identity in the Diaspora: the Greeks in Serbia.

Gordana Blagojević

*Ethnologist-Anthropologist
Institute of Ethnography
Serbian Academy of Sciences and Arts*

Introduction

Traditional dances are one of the most basic elements of the cultural identity in every nation.¹ In the focus of our research is the role of traditional dances in the Diaspora, taking as an example the Greeks in Serbia today. For the last few centuries Greeks have been settling in Serbian territory, where they are now an ethnic minority.²

The study attempts, among other things, to highlight the role of traditional dances in the life of the multilevel Greek community in Serbia. Greek songs and, to a lesser extent, traditional dances are taught as a part of the activities of Greek societies in Serbia and Serbian-Greek friendship associations, which preserve and promote Greek culture in the public sphere. These songs are

1. This paper represents the result of the research performed at the SASA Institute of Ethnography, while the Ministry of education, science and technological development of the Republic of Serbia provided the means for the realization.

2. For more on the issues of the Greek national minority in Serbia, see: Gordana Blagojević, «Sínkhroni Éllines metanástes sti Servía. Zitímata ethnikís kai politismikís taftótitas». Paper read at the 4th Balkan Congress of Modern Greek Studies, Komotini 22-24 November 2019 and submitted for printing.

either traditional or written by Greek composers, orchestrated for polyphonic choir. This study also analyzes the repertoire, the way of teaching the dances, as well as the role of the choreographers. Greek traditional dances thus contribute to the connection of the members of the Greek national minority with each other, but also with the philhellene Serbs.

Greek Associations in Serbia

During the 20th century there were many waves of Greek immigration to Serbia, either individually or in groups. It was caused by wars and unfavorable political conditions.³ We have dealt with this issue more in previous studies, so we will not go back to it now.⁴

The first union of Greeks in Serbia «Rigas Feraios» was founded in the 1920s in Belgrade. Social and political changes from the 1990s to the present in Serbia, among other things, influenced the formation of Serbian-Greek friendship associations and various other Greek organizations in Serbia. The Council of the Greek national minority in Serbia participates in many different Greek associations, while many are also active in Serbian-Greek friendship associations.⁵

These associations, in addition to the members of Greek national minority, also gather other citizens (regardless of nationality) who wish to support the activities aimed at preserving Greek identity, language, customs and culture. These are non-governmental and non-profit civic organizations. It should, of course, be emphasized

3. G. Blagojević, «Etnički stereotipi: Srbi viđeni očima savremenih Grka», *Slike kulture nekad i sad*, Zbornik 24, Beograd 2008: Etnografski institut SANU, p. 126.

4. G. Blagojević, «Σίνχρονη Έλλινες μετανάστες στη Σερβία. Ζητήματα εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας». Paper read at the 4th Balkan Congress of Modern Greek Studies, Komotini 22-24 November 2019 and submitted for printing.

5. G. Blagojević, «Etnički stereotipi: Srbi viđeni očima savremenih Grka», *Slike kulture nekad i sad*, Zbornik 24, Beograd 2008: Etnografski institut SANU, p. 127.

that not all the descendants of Greeks in Serbia are members of these organizations.

Association of Serbian-Greek Friendship «Kantakuzina» from Smederevo

The focus of this research is the Association of Serbian-Greek friendship «Kantakuzina» for the Danube region based in Smederevo and founded in November 2007.⁶ The association is named after Irene Kantakouzene - Jerina Brankovic (1400 (?) - 1457), who was wife of the Serbian despot Georgios Brankovic (Đurađ Branković), who ruled from 1427 to 1456.⁷ This article is the result of a long field research. I would like to thank all those who have participated in this research and especially Mr. Petar Rodiftis-Nadj, the president of the Serbian-Greek Friendship Society «Kantakuzina» from Smederevo. The results of the research of this association were published in one of my previous works from 2014.⁸ In early 2020, for the purpose of writing this paper, I did another interview with the president of the association, Mr. Petros Rodiftsis-Nadj. The data obtained through the interview showed that in the past six years there has been no change in the activities of the association.

The association today has around 300 members. Six or seven families of this number are of Greek origin and the rest are Serbs. The founders belong to the Greek national minority. Since 2008 the association has its offices in Smederevo, where its members and their friends gather. Adult club members pay an annual fee. Since 2010 the association participates in the elections for the national

6. Blagojević 2014, p. 16.

7. In the folk tradition she was known as the «cursed Jerina». She was of Greek origin, she was the daughter of Theodoros Kantakouzinus. He came from the branch of the Kantakouzenes of Thessaloniki, who were related to the imperial dynasty of the Palaeologans (Spremić 1994, p. 64).

8. G. Blagojević, «Udruženje srpsko-grčkog prijateljstva 'Kantakuzina' iz Smedereva: program, ideje i strategije», *Etnološko-antropološke sveske* 24, (n.s. 13), Beograd 2014: Etnološko-antropološko društvo Srbije, pp. 13-23.

council of the Greek national minority.⁹

According to the president of the association, Mr. Petar Rodiftsis-Nadj, about 20 families in Smederevo have «Greek roots», such as: Rodiftsis-Nadj, Kotzas-Jovanovic, Klidonas, Paralidis, Solunats, Dasoukidis, etc.¹⁰

The Activities of the Association

According to the association's statute, its purpose is to encourage citizens to unite around a common idea of preserving Serbian-Greek friendship, reviving interest in Greek traditions, their further dissemination and conservation. The association organizes various cultural, musical, charitable and sports events. The association's statute emphasizes that its activities are aimed at «confirmation of Greek history and culture, Greek traditions and customs, learning of the Greek language.» On the other hand, the idea to direct part of the activities to organizing events, through which Greeks can get to know Serbian culture and Serbian customs and traditions is also cultivated. This could contribute to the development of local community tourism in Smederevo.¹¹

The association celebrates as a patron saint (in Serbian: slava) Saint Demetrius the Myroblyte twice a year: on October 26, according to the Gregorian calendar used in the Greek Orthodox Church and on November 8, according to the Julian calendar which is valid in the Serbian Orthodox Church.

The association offers free Greek language courses for its members.¹² At an initiative of the Association in Smederevo, every year since 2008 there is a multiethnic event of cultural-recreational

9. G. Blagojević, «Udruženje srpsko-grčkog prijateljstva 'Kantakuzina' iz Smedereva: program, ideje i strategije», *Etnološko-antropološke sveske* 24, (n.s. 13), Beograd 2014: Etnološko-antropološko društvo Srbije, p. 17.

10. Ibid., p. 17.

11. G. Blagojević, «Udruženje srpsko-grčkog prijateljstva 'Kantakuzina' iz Smedereva: program, ideje i strategije», *Etnološko-antropološke sveske* 24, (n.s. 13), Beograd 2014: Etnološko-antropološko društvo Srbije, p. 18.

12. Ibid, p. 18.

and competitive character called «International Children's Easter Festival, Smederevo», which includes the event with traditional dances «International festival of children's art». The Association participates in the commercial and tourist event «The Autumn of Smederevo». Every year the Association organizes the «Serbian-Greek night» with a music program.¹³

Within the Association, a department of traditional dances has been operating since 2010, which since March 2013 formed the Serbian-Greek Cultural Club (abbreviation SGCC) «Kantakuzina». The statute of SGCC «Kantakuzina» states that its actions are aimed at preserving and protecting Serbian and Greek folklore.¹⁴

The president of SGCC «Kantakuzina» is also Petar Rodiftis-Nadj, while artistic director is Bojan Lukić. The dance group has about 20 members. These are 6-18 years old children and young people of school age. SGCC collaborates with the teacher of Greek traditional dances who has already been mentioned, Costas Tournidis. In June 2013, Cultural Center of the city of Smederevo organized a Serbian-Greek night in his honor, entitled «Costas and us».¹⁵

Among Greek dances in the repertoire, they also have syrtaki. It is a newer urban dance, inspired by the «hasapiko» dance.¹⁶ According to Petridis, the syrtaki is a simplified version of the „hasapiko« dance, with the same basic steps and variations, but with a different style.¹⁷ However, we must emphasize that syrtaki is a special case, as the Greeks do not consider it their traditional dance, while for many foreigners it is synonymous with the authentic Greek dance.¹⁸

13. Ibid, p. 18.

14. Ibid, p. 19.

15. Ibid, p. 20.

16. A. Raftis, *Engiklopaidia tou Ellinikou khorou*, Athina 1995: Th  atro Ellinik  n khoron «D  ra Str  tou», p. 635

17. Ted. Petrides, «The dance of the rebetes» in K. Butterworth and S. Schneider, S.: *Rebetika*, Athens 1975: Komboloi, p. 34.

18. G. Blagojević, «Udru  enje srpsko-gr  kog prijateljstva 'Kantakuzina' iz Smedereva: program, ideje i strategije», *Etnolo  sko-antropolo  ske sveske* 24, (n.s. 13), Beograd 2014: Etnolo  sko-antropolo  sko dru  tvo Srbije, p. 20.

This dance got its name as a diminutive of the name of the Greek traditional dance «syrτος». Most authentic Greek traditional dances are danced in an open circle, while in this dance the dancers are in a row, holding their hands on the shoulders of their co-dancers. It is rumored that the syrtaki was created as a choreography for the movie «Zorbas the Greek». This film was directed by Michalis Kakogiannis in 1964, based on the novel by Nikos Kazantzakis «The Life of Alexis Zorbas». The film was a co-production of Great Britain and Greece. The music of the film and the dance were composed by Mikis Theodorakis.¹⁹

At SGCC they wear «evzones» type uniforms (24 such costumes were bought from Athens). In reality, it is the uniform of the presidential guard, which, again, foreigners around the world recognize as «something Greek». The association also collaborates with other cultural and artistic associations from Serbia and abroad, participating in various events throughout the country. The audience recognizes them thanks to the stylized costumes and dance that they include in their repertoire.²⁰

SGCC collaborates with other cultural and artistic associations from Serbia and abroad, participating in various events throughout Serbia. For example, in 2013 they took part in the «Mother Tongue» in Ivanovo (Banat, northern Serbia), in Mramorak (Banat, northern Serbia), in the «Sixth International Children's Easter Festival, Smederevo» in Mikhailovac, «First International Festival of Children's Cultural Festivals», Smederevo.²¹

Conclusions

From all the above, it can be concluded that the activities of the Association of Serbian-Greek Friendship «Kantakuzina» from Smederevo have as their main goal the promotion of Greek culture and to serve its members as a «reminder» of their national Greek

19. Ibid, p. 20.

20. Ibid, p. 20.

21. Ibid, p. 20.

origin. This «reminder» is part of a broader phenomenon that was particularly present in Serbian society in the 1990s, when many Serbian citizens «remembered» their origins and traditions.²² The disintegration of the former Yugoslavia, in which the ideology of «Yugoslavism» was nurtured, later led to the phenomenon of «ethnic recollection» on its entire former territory. Various citizens' associations are being created on an ethnic basis.

Most of the members of the Association of Serbian-Greek Friendship «Kantakuzina» are Serbs who are positively disposed towards the Greek cultural heritage. Knowledge of the Greek language, as one of the most important characteristics of the national identity, is missing in most cases and for this reason courses of Greek language are offered. As for the names, which is also an important indicator of the national (and not only) identity, in most cases Serbian names and surnames are common.²³ The main component of their national identity remained only the memory of their national origin and their desire to belong to the Greek national minority.²⁴

Using the comparative method with previous studies of the Serbian Diaspora, we can observe similarities in the choice of symbols of national identity. That is, where the Greek language is missing as the main means of communication, the non-verbal language of traditional dance at various levels of national identity plays a very important role.²⁵

According to the Serbian ethnologist and anthropologist

22. Ibid, p. 21.

23. D. Drljača, «Lično ime kao oznaka etničkog identiteta», Beograd-Novi Pazar 1998: *Etnološke sveske* 9, pp. 73-81; G. Blagojević, «Kolonija Srba u Solunu – lična imena i etničko obeležje prema matičnim knjigama (1896-1945)», Beograd 2006: Glasnik Etnografskog instituta SANU, knj. LIV, pp. 39-45; A. Krel, J. Đorđević Crnobrnja, «Ime i znak: lično ime kao simbol etničkog identiteta vojvođanskih Nemaca», Beograd 2014: *Glasnik Etnografskog Instituta SANU* LXII (2), pp. 113-122.

24. G. Blagojević, «Udruženje srpsko-grčkog prijateljstva 'Kantakuzina' iz Smedereva: program, ideje i strategije», *Etnološko-antropološke sveske* 24, (n.s. 13), Beograd 2014: Etnološko-antropološko društvo Srbije, p. 21.

25. Ibid, p. 21.

Mladena Prelić, the joint performance of traditional dances is a powerful means of symbolically expressing the unity of the group.²⁶ In addition, research conducted in the Serbian Diaspora has shown that the culture of immigrants is not the same as that in the homeland.²⁷ The same is true for members of the Greek national minority in Serbia. Traditional dances as a kind of «folklore» are a very useful symbol of national identity, especially to immigrants of the second, third and later generations.²⁸ The reason for this is the fact that it is relatively easy to learn a stylized «traditional» dance, through which the members of a minority can identify nationally, rather than learn a language. Especially when it is more difficult to perceive the «foreign accent» in movement and dance.²⁹

In this research, the members of the Association «Kantakuzina», of Serbian and Greek origin, express their unity and solidarity to the Greek cultural heritage by performing the dance which, in their opinion, is something typically Greek, dressed in - according to their opinion - symbolic Greek clothing. However, neither the syrtaki dance is a traditional Greek dance, nor the uniform of the honorary presidential guard of the evzones is a traditional costume. This, however, does not negate the fact that in essence both are transformed into symbols of their Greek identity, as they experience, understand and display it. In addition, performance of SGCC at various festivals contributes to the greater promotion of this Association, as well as the Greek national minority in Serbia.³⁰

26. M. Prelić, *Srbi u selu Lovri u Mađarskoj tokom XX veka*. Budimpešta 1995: Izdan, p. 197.

27. G. Blagojević, «Narodne igre Srba u dijaspori kao simbol etničkog identiteta: dosadašnja istraživanja u okviru projekata Etnografskog instituta SANU», in: *Tradicija-folklor-identitet*, G. Blagojević, I. Todorović (Prir.), Sremski Karlovci 2010: Institut Akademije SPC za umetnosti i konservaciju, p. 36.

28. M. Prelić, *Srbi u selu Lovri u Mađarskoj tokom XX veka*. Budimpešta 1995: Izdan, p. 206.

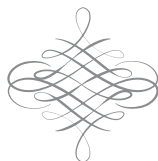
29. G. Blagojević «Udruženje srpsko-grčkog prijateljstva 'Kantakuzina' iz Smedereva: program, ideje i strategije», *Etnološko-antropološke sveske* 24, (n.s. 13), Beograd 2014: Etnološko-antropološko društvo Srbije, p. 21.

30. *Ibid*, p. 21.

Περίληψη

Ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί και ζητήματα πολιτιστικής ταυτότητας στη διασπορά: Οι Έλληνες στη Σερβία

Οι παραδοσιακοί χοροί αποτελούν ένα από τα βασικότερα στοιχεία της πολιτισμικής ταυτότητας κάθε λαού. Στο επίκεντρο της έρευνάς μας βρίσκεται ο ρόλος των χορών αυτών στη διασπορά, παίρνοντας ως παράδειγμα τους Έλληνες στη Σερβία σήμερα. Οι τελευταίοι εδώ και αιώνες εγκαθίστανται στη σερβική επικράτεια, όπου σήμερα αποτελούν εθνική μειονότητα. Στη μελέτη επιχειρείται, μεταξύ άλλων, η ανάδειξη των ρόλων των παραδοσιακών χορών στη ζωή της πολυεπίπεδης ελληνικής κοινότητας. Αυτοί διδάσκονται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων των συλλόγων των Ελλήνων της Σερβίας, καθώς και των συλλόγων σερβο-ελληνικής φιλίας, που διαφυλάσσουν και προωθούν τον ελληνικό πολιτισμό στη δημόσια σφαίρα. Αναλύεται επίσης το ρεπερτόριο, ο τρόπος μετάδοσης των γνώσεων σχετικά με τους χορούς, καθώς και ο ρόλος των χοροδιδασκάλων. Οι ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί συντελούν έτσι στο να συνδέονται τα μέλη της ελληνικής εθνικής μειονότητας και μεταξύ τους, αλλά και με τους φιλέλληνες Σέρβους.

Ελληνική Δημοκρατία
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΕΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
& ΑΛΜΥΡΟΥ

ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΚΙΒΩΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΚΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΛΙΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΛΟΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
& ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

SET

ISBN 978-618-84595-9-5

9 786188 459595 >

Α' ΤΟΜΟΣ

ISBN 978-618-85707-0-2

9 786188 570702 >